

Tomasz Copp

Tworzenie i zasady funkcjonowania przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w Chinach

Ekonomiczne Problemy Usług nr 47, 197-204

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TOMASZ COPP

TWORZENIE I ZASADY FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W CHINACH

1. WSTĘP

Azja Wschodnia i Południowo-Wschodnia to obecnie najdynamiczniej rozwijający się region świata¹. Chińska gospodarka od trzydziestu lat rozwija się w imponującym tempie. Wzrost gospodarczy oscyluje w granicach 10%. Jest to wzrost stabilny i długookresowy². W roku 2007 Chiny wyprzedziły Niemcy i zajęły ich miejsce jako trzecia gospodarka świata³. W świetle raportu *National Intelligence Council* Chiny w kolejnych latach prześcigną pod względem GDP Japonię i zajmą jej pozycję jako druga najsilniejsza gospodarka świata za Stanami Zjednoczonymi, a także znacznie zbliżą się do USA pod względem efektywności systemu innowacyjnego. Zgodnie z tym raportem nie ma na świecie kraju, który będzie miał większy wpływ na rozwój świata w ciągu najbliższych 20 lat⁴. Coraz większą rolę w rozwoju gospodarki państwa środka odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa. Znaczna ich liczba powstaje przy współudziale kapitału zagranicznego. W Chinach istnieją generalnie trzy główne sposoby prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców. Wybór określonej formy prowadzenia działalności wiąże się z wieloma zagadnieniami, jak na przykład wysokość kapitału założycielskiego, jaki powinien być zainwestowany, wybór zakresu prowadzonej działalności gospodarczej, sposób opodatkowania nowego podmiotu czy możliwość wystawiania przez niego faktur na terenie Chin.

2. ZAKŁADANIE I CHARAKTERYSTYKA BIUR PRZEDSTAWICIELSKICH W CHINACH

Jednym z popularnych i zarazem najtańszych w fazie zakładania sposobów prowadzenia działalności przez cudzoziemców w Chinach jest utworzenie biura przedstawicielskiego (Representative Offices – RO). Biura te często zajmują się np. badaniem miejscowego rynku, nawiązywaniem kontaktów biznesowych czy kontrolą kontrahentów. Forma ta nie wymaga znacznych nakładów początkowych, np. w postaci zainwestowanego kapitału założycielskiego, jednakże wiąże się ona z szeregiem ograniczeń. Nie posiada osobowości prawnej, nie ma zatem możliwości dochodzenia roszczeń przed sądem. Występuje także brak możliwości bezpośredniego zaangażowania w działalność dochodową, a co za tym idzie, istnieje konieczność fakturowania klientów przez przedsiębior-

¹ A. Bolesta, *Chiny w okresie transformacji*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2006, s. 13.

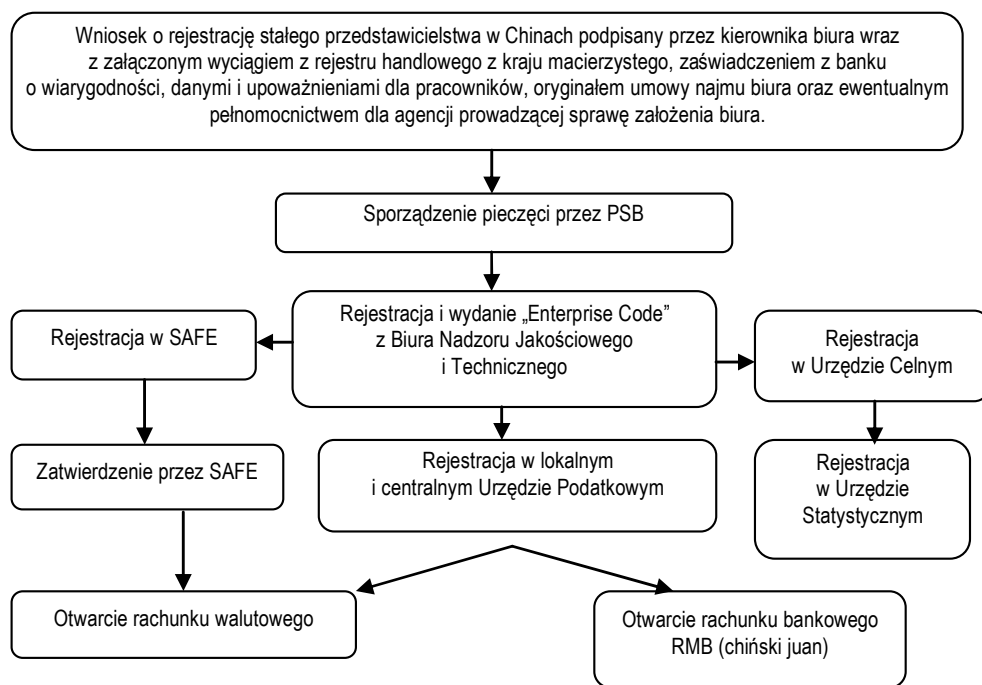
² Tamże, s. 9.

³ Wirtschaftsmacht – China ueberholt Deutschland „Weltonline Wirtschaft” 14 stycznia 2009 r., www.welt.de z dnia 19 maja 2009.

⁴ Global Trends 2025 A transformer Word, National Intelligence Council, listopad 2008.

stwo macierzyste. Forma ta może zatem funkcjonować jedynie w przypadku istnienia przedsiębiorstwa macierzystego, na przykład w Europie, co w niektórych przypadkach jest utrudnieniem. Innym elementem charakterystycznym jest fakt, iż przedstawicielstwo handlowe opodatkowywane jest na bazie swoich kosztów, a nie na podstawie przychodów. W większości wypadków podatek ten wynosi 10% z ogólnej sumy poniesionych kosztów. Ponadto przedstawicielstwo nie posiada możliwości samodzielnego zatrudniania miejscowych pracowników, a jedynie poprzez autoryzowane agencje pośrednictwa pracy⁵.

Pierwszym krokiem przy zakładaniu biura przedstawicielskiego (RO) jest zatwierdzenie go przez właściwe władze. Następnie należy zarejestrować się w lokalnym oddziale Państwowej Administracji ds. Przemysłu i Handlu (*State Administration of Industry and Commerce* – SAIC). Wydanie certyfikatu zatwierdzającego powinno nastąpić w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku. Następnie należy wystąpić o sporządzenie oficjalnych pieczęci firmowych oraz rejestrację w lokalnym Biurze Bezpieczeństwa Publicznego (PSB). Kolejnymi krokami są: wystąpienie do lokalnego Biura Nadzoru Jakościowego i Technicznego w celu uzyskania tzw. *Enterprise Code*, rejestracja w lokalnym urzędzie podatkowym oraz w centralnym urzędzie podatkowym, wystąpienie o otwarcie rachunku bankowego, rejestracja w lokalnym urzędzie *Foreign Service Ltd*.

Rysunek 1. Schemat procesu zakładania Biura Przedstawicielskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://shanghai.trade.gov.pl/pl/przewodchrl/article/detail,2689,Informacja_nt_zakladania_biuur_przedstawicielskich_w_ChRL.html z dnia 04.09.2009.

⁵ China Business Guide 2009, *Everything you need to know to do business, anywhere in China*, China Economic Review Publishing 2009, s. 79.

W celu zezwolenia na rozpoczęcie naboru lokalnych pracowników kieruje się wnioskiem do Urzędu Pracy i Ubezpieczeń Socjalnych. W celu uzyskania kart pobytu (*resident permit*) oraz wiz dla zagranicznego personelu należy skierować wniosek do Biura Bezpieczeństwa Publicznego. Na rysunku 1 przedstawia się schemat procesu zakładania biura przedstawicielskiego w Chinach.

Cały proces rejestracji przedstawicielstwa zajmuje od 2 do 3 miesięcy. Certyfikat zatwierdzający RO (*Approval Certificate*) jest ważny przez okres trzech lat. Rejestracja RO jest ważna rok i musi być odnawiana.

3. RODZAJE SPÓŁEK Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W CHINACH I UWARUNKOWANIA ICH TWORZENIA

Kolejną dostępną formą prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców w Chinach jest założenie spółki *Joint Venture*. Spółka ta zakładana jest zazwyczaj przez jednego partnera lub większą ilość partnerów chińskich wraz z jednym partnerem lub większą ilością partnerów zagranicznych.

W Chinach wyróżnia się dwa różne typy spółek *joint ventures* dostępnych dla cudzoziemców. Pierwszą z nich jest kontraktowa spółka *joint venture* (*Contractual Joint Venture*), drugą kapitałowa spółka *joint ventures* (*Equity Joint Venture*). Zasadnicza różnica między tymi formami polega na podziale zysków oraz ponoszonego ryzyka i strat. W przypadku spółki kontraktowej podział ten następuje zgodnie z zapisami kontraktu wiążącego obie strony. W przypadku spółki kapitałowej podział następuje w relacji do procentu zainwestowanego kapitału początkowego⁶. Kapitałowe spółki *joint venture* posiadają osobowość prawną w Chinach, mogą być właścicielami aktywów, posiadają możliwość dochodzenia swoich praw przed sądem. Majątek wspólników oddzielony jest od majątku spółki, czyli ogólnie rzecz ujmując, odpowiedzialność ograniczona jest w większości przypadków do wielkości udziałów. Forma ta wykazuje zatem podobieństwa do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Inną cechą jest fakt, iż inwestor zagraniczny musi posiadać co najmniej 25% udziałów w spółce. W uzasadnionych przypadkach Ministerstwo Handlu ChRL może wydać zezwolenie na założenie spółki *joint venture*, gdzie udział inwestora zagranicznego będzie mniejszy niż 25%. W przypadku kapitałowej spółki *joint venture* nie ma możliwości wycofania zainwestowanego przez cudzoziemca kapitału początkowego do momentu wygaśnięcia jej istnienia. Dla porównania, przy zakładaniu kontraktowych *joint ventures* przez cudzoziemców nie ma wymogu wniesienia minimalnego wkładu początkowego. Posiadają oni także wybór i możliwość zakupu praw do statusu osoby prawnej⁷.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez cudzoziemców w Chinach jako spółki *joint venture*, jest formą wspieraną przez rząd chiński. Ma to miejsce między innymi ze względu na możliwość transferu nowych technologii do Chin, a także szanse wykształcenia kadr. Zazwyczaj prowadzenie tej formy działalności gospodarczej ograniczone jest czasowo, na okres od 30 do 50 lat. W niektórych przypadkach warunek ten może zostać zniesiony, szczególnie w przypadku transferu bardzo nowoczesnych technologii. Forma *joint venture* jest, w przypadku pewnych branż, jedyną dostępną formą prowadzenia działalności gospodarczej dla cudzoziemców. Na przykład forma ta jest jedyną dostępną w takich przedsiębiorstwach, jak: otwarcie restauracji, baru, działal-

⁶ China Business Guide 2009, dz. cyt., s. 77.

⁷ http://www.pathtochina.com/reg_wfoe2.htm z dnia 03.09.2009.

ności budowlanej, produkcji samochodów czy produkcji kosmetyków. W tabeli 1 przedstawia się wysokość wymaganego kapitału założycielskiego w spółkach *joint ventures* dla poszczególnych przykładowych rodzajów prowadzonej działalności gospodarczej.

Jak przedstawia tabela 1, występują znaczne różnice w zakresie minimalnego kapitału założycielskiego dla spółek *joint venture*. Zróżnicowanie następuje w zależności od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Jak wynika z zaprezentowanego zestawienia, stosunkowo najmniejszym kosztem można założyć spółkę handlową. Jest to także zrozumiałe ze względu na proeksportową politykę Chin.

Tabela 1
Wysokość wymaganego kapitału założycielskiego w spółkach *joint venture* z udziałem zagranicznym dla poszczególnych przykładowych rodzajów prowadzonej działalności gospodarczej

Rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej	Minimalny kapitał założycielski
Sprzedaż detaliczna	50.000.000 RMB, 30.000.000 RMB – w części centralnej i zachodnich rejonach Chin
Sprzedaż hurtowa	80.000.000 RMB ⁸
Działalność bankowa	300.000.000 RMB
Usługi finansowe	200.000.000 RMB
Usługi turystyczne	5.000.000 RMB
Handel zagraniczny	100.000 RMB

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Chińska prowincja – Fulian. Przewodnik dla polskich handlowców i inwestorów 2004/2005*.

W tabeli 2 prezentuje się limit czasowy dla wpłaty kapitału inwestycji w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego.

Tabela 2
Limit czasowy dla wpłaty kapitału w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego

Limit czasowy dla wpłaty kapitału w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego	
Zarejestrowany kapitał	Limit czasowy
Do 500.000 USD	Rok od daty wydania <i>business certificate</i>
500.000 USD – 1.000.000 USD	1,5 roku od daty wydania <i>business certificate</i>
1.000.000 USD – 3.000.000 USD	W ciągu 2 lat od daty wydania <i>business certificate</i>
3.000.000 USD – 10.000.000 USD	W ciągu 3 lat od daty wydania <i>business certificate</i>
Powyżej 10.000.000 USD	Zatwierdzany przez właściwe władze na podstawie indywidualnego przypadku

Źródło: *Szanghaj – światowe miasto Azji, Przewodnik dla polskich handlowców i inwestorów 2006-2007*, Wydział Ekonomiczno-handlowy Konsulatu Generalnego RP w Szanghaju, s. 114.

⁸ Skrót RMB odnosi się każdorazowo do chińskich juanów, waluty obowiązującej w Chinach.

Jak przedstawia tabela 2, wraz ze wzrostem zarejestrowanego kapitału zakładowego wydłuża się limit czasowy na jego wniesienie.

Innym modelem prowadzenia działalności gospodarczej w Chinach jest założenie przedsiębiorstwa, którego cudzoziemiec jest pełnym właścicielem. Forma taka znana jest w Chinach jako WFOE, czyli *Wholly Foreign Owned Enterprise*. Jest to forma spółki umożliwiająca dużą swobodę jej prowadzenia, jednakże założenie jej wymaga znacznych nakładów finansowych. Na przykład przedsiębiorca decydujący się na tę formę prowadzenia działalności gospodarczej może osiągać dochód na terenie Chin oraz wystawiać tamże faktury. W ten sposób może przyjmować zapłatę na terenie Chin w yuanach, co ułatwia działalność związaną z eksportem towarów i usług do Chin. W tabeli 3 przedstawia się rodzaje przedsiębiorstw zakładanych jako przedsiębiorstwa ze 100% udziałem kapitału zagranicznego wraz ze wskazaniem na minimalny wymagany kapitał zakładowy.

Jak przedstawia tabela 3, cudzoziemcy w Chinach, aby założyć w pełni własną działalność gospodarczą, powinni zainwestować znaczny kapitał. Podane w tabeli sumy kwot minimalnych to kwoty niezbędnego kapitału założycielskiego dla danego przedsiębiorstwa. Uzależnione są one od lokalizacji, w której prowadzona będzie dana działalność gospodarcza. System ten pozwala między innymi na planowanie rozwoju poszczególnych chińskich prowincji oraz miast.

Tabela 3
Rodzaje przedsiębiorstw zakładanych jako WFOE wraz ze wskazaniem na minimalny wymagany kapitał zakładowy

Rodzaj prowadzonej działalności	Minimalna kwota kapitału zakładowego
Przedsiębiorstwo konsultingowe (<i>Consulting WFOE</i>)	RMB 100,000 ~ RMB 500,000
Przedsiębiorstwo usługowe (<i>Service WFOE</i>)	RMB 100,000 ~ RMB 500,000
Przedsiębiorstwo technologiczne (<i>Hi-Tech WFOE</i>)	RMB 100,000 ~ RMB 500,000
Przedsiębiorstwo handlowe (<i>Trading WFOE / FICE</i>)	RMB 500,000 ~ RMB 1 million
Firma z branży spożywczej <i>Food & Beverage WFOE</i>	RMB 500,000 ~ RMB 1 million
Przedsiębiorstwo produkcyjne <i>Manufacturing WFOE</i>	RMB 1 million or USD 140,000

Źródło: http://www.pathtochina.com/reg_wfoe.htm z dnia 04.09.2009.

4. ZAKŁADANIE SPÓŁEK Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W CHINACH

Procedury oraz wymagane dokumenty dla założenia działalności gospodarczej w formie spółek *joint ventures* oraz przedsiębiorstw ze 100% udziałem kapitału zagranicznego (WFOE) są zbliżone. Na początku wymagany jest list intencyjny lub porozumienie (*Memorandum of Understanding*). Etap ten obowiązuje wyłącznie inwestorów pragnących założyć spółkę *joint venture*. Dokumenty te powinny zawierać opis projektu, planowane rozłożenie udziałów pomiędzy przyszłymi partnerami oraz sumę planowanej kapitalizacji spółki. Umowa wstępna powinna zostać dołączona do propozycji projektu i

dostarczona przez partnera lub partnerów chińskich do rozpatrzenia przez odpowiednie władze. W zależności od rozmiarów i zakresu projektu jest to: Ministerstwo Handlu ChRL lub np. w przypadku Szanghaju, Szanghajska Komisja Planowania i Rozwoju (*Shanghai Development and Planning Commission*), Szanghajska Komisja Współpracy Zagranicznej i Handlu (*Shanghai Foreign Economic Relations and Trade Commission* (SMERT) lub Szanghajska Komisja Inwestycji Zagranicznych (*Shanghai Foreign Investment Board*). Kolejnym krokiem przy tworzeniu spółki *joint venture* jest dostarczenie propozycji projektu do wstępnego rozpatrzenia. To pierwszy krok w przypadku zakładania przedsiębiorstw ze 100% udziałem kapitału zagranicznego (WOFE). Inwestor zagraniczny może wyznaczyć lokalnego pełnomocnika do kontaktów z władzami. Po otrzymaniu zatwierdzenia propozycji projektu należy wystąpić o rejestrację nazwy przedsiębiorstwa. Następnym krokiem jest przedstawienie studium wykonalności przedsięwzięcia, w przypadku spółki JV oraz umowy najmu, w przypadku WOFE. Dla *joint venture* kolejnym etapem jest przygotowanie umowy spółki, zobowiązań działania oraz wniosku o oficjalne zatwierdzenie działalności gospodarczej. Kontrakt musi spełnić warunki chińskiego prawa o spółkach *joint ventures* lub prawa o przedsiębiorstwach. Studium wykonalności oraz dokument o wstępnym zatwierdzeniu projektu powinny zostać załączone do umowy i przedstawione do oficjalnego zatwierdzenia.

Warto pamiętać, iż niejednokrotnie trudne negocjacje pomiędzy partnerami poczytywane za zakończone, w zasadzie takie nie są, ze względu na brak wymaganej zgody instytucji chińskich na którymkolwiek z etapów. W przypadku WOFE nie mamy do czynienia z umową wiążącą obie strony. Do niezbędnych dokumentów potrzebnych by utworzyć spółkę zaliczamy: pisemny wniosek o utworzenie WOFE, studium wykonawcze, zobowiązanie działania, listę zarządu, pełnomocnictwo przedstawicieli prawnych, certyfikat założenia przedsiębiorstwa inwestora zagranicznego oraz dowód zdolności kredytowej, a także pisemne zatwierdzenie propozycji projektu oraz pozostałe wymagane dokumenty. Na tej podstawie wydawany jest przez odpowiedni urząd certyfikat zatwierdzający (*approval certificate*). Ponadto należy zarejestrować się w Urzędzie Celnym oraz Urzędzie Skarbowym, a także w Urzędzie Wymiany Walutowej oraz w Biurze Bezpieczeństwa Publicznego, a także w Urzędzie Pracy i Opieki Społecznej. Na tym etapie następuje otwarcie rachunku bankowego. Po dokonaniu tych wszystkich czynności można rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Chin⁹.

Dla porównania w Polsce art. 13 Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej pozwala cudzoziemcom mieszkającym w Polsce oraz obywatelom państw UE podejmować i prowadzić działalność gospodarczą w Polsce na takich samych zasadach, jak obywatele polscy. Obywatele niemający obywatelstwa państw należących do EOG lub Szwajcarii mogą wykonywać w Polsce działalność gospodarczą, jeżeli posiadają: zezwolenie na osiedlenie, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnoty Europejskiej (WE), zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, udzielone w celu połączenia z rodziną lub cudzoziemcowi, który w innym kraju członkowskim uzyskał zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE oraz członkowi jego rodziny, zgodę na pobyt tolerowany, status uchodźcy, ochronę uzupełniającą, ochronę czasową na terytorium Polski, Kartę Polaka. Cudzoziemcy, którzy nie plasują się w obu powyższych grupach, mają prawo do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej wyłącznie w formie spółki: komandytowej, komandytowo-akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej, a także do przystępowania do takich spółek oraz obejmowania

⁹ Szanghaj – światowe miasto Azji, Przewodnik dla polskich handlowców i inwestorów 2006-2007, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Konsulatu Generalnego RP w Szanghaju, s. 119-123.

bądź nabywania ich udziałów lub akcji. Cudzoziemcy prowadzący działalność za granicą mogą na terenie Polski utworzyć oddział.

5. METODY ZAKŁADANIA PRZEDSIĘBIORSTWA Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W HONG KONGU

Nieco inaczej aniżeli w pozostałej części Chin wygląda proces zakładania działalności gospodarczej w Hong Kongu. Hong Kong w spadku kolonialnym otrzymał system prawny, oparty na brytyjskim „*common law*”. Prawo pisane, panujące zwyczaje i precedensy sądowe wspólnie tworzą system prawny. Tak też jest w przypadku zasad regulujących działalność przedsiębiorstw. Prawa pisane w dużej mierze sankcjonują od dawna istniejące rozwiązania praktyczne. Do najistotniejszych należą prawo spółek (*Companies Ordinance*), Ustawa o Rejestracji Przedsiębiorstw (*Business Registration Ordinance*) oraz Prawo Podatkowe (*Inland Revenue Ordinance*).

Inaczej niż ma to miejsce w opisanych powyżej przypadkach, przedsiębiorcy w Hong Kongu są zobowiązani do zarejestrowania się w ciągu jednego miesiąca od momentu rozpoczęcia działalności gospodarczej. Formalności z tym związane obejmują: pozyskanie wpisu do rejestru firm, uzyskanie licencji na prowadzenie działalności gospodarczej (wymagane tylko w określonych wypadkach), otrzymanie świadectwa rejestracji (*Business Registration Certificate*).

Wnioski o wpis do rejestru firm należy składać po uprzednim sprawdzeniu w nim oryginalności proponowanej nazwy. Wymagane dokumenty dla złożenia poprawnego wniosku o rejestrację spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinny zawierać: dokument założycielski wraz ze statutem spółki, zobowiązanie do przestrzegania umowy oraz podanie o rejestrację spółki. Okres oczekiwania na wpis do rejestru wynosi zwyczajowo 6 dni roboczych¹⁰.

Reasumując, stwierdza się, iż proces zakładania biura przedstawicielskiego w Chinach można uznać jako stosunkowo skomplikowany. Pomocne na tym etapie mogą być lokalne kancelarie prawne bądź przedsiębiorstwa konsultingowe. Jak wynika z przeprowadzonych przez autora artykułu wywiadów z przedstawicielami kancelarii prawnych oraz firm konsultingowych z Szanghaju i Pekinu, oferują one między innymi kompleksową obsługę i przeprowadzenie całej procedury rejestracyjnej w urzędach. Na rynku istnieją także agencje autoryzowane przez lokalne władze, czyli przez Komisję d/s Współpracy Gospodarczej i Handlu z Zagranicą (*Foreign Economic Relations and Trade Commission*). Agencje te oferują również wsparcie w procesie rejestracji przedsiębiorstwa.

SUMMARY

The increasingly important Chinese market is a goal for setting up a business for more and more entrepreneurs from all over the world. The article presents the possibilities for the foreigners to set up a business in China. It describes the most common company types and their ways to operate on the Chinese market.

Translated by Tomasz Copp

¹⁰ *Specjalny region administracyjny Hong Kong, Przewodnik dla polskich przedsiębiorców*, Konsulat generalny RP, Wydział Ekonomiczno Handlowy, Hong Kong 2006, s. 51-54.

LITERATURA:

1. Bolesta A., *Chiny w okresie transformacji*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2006;
2. China Business Guide 2009, *Everything you need to know to do business, anywhere in China*, China Economic Review Publishing 2009;
3. *Chińska prowincja – Fujian. Przewodnik dla polskich handlowców i inwestorów 2004/2005*, Wydział Ekonomiczno-handlowy Konsulatu Generalnego RP w Szanghaju;
4. Global Trends 2025 A transformer Word, National Intelligence Council, listopad 2008;
5. http://www.pathtochina.com/reg_wfoe2.htm z dnia 03.09.2009 r.;
6. *Specjalny region administracyjny Hong Kong, Przewodnik dla polskich przedsiębiorców*, Konsulat generalny RP, Wydział Ekonomiczno Handlowy, Hong Kong 2006;
7. *Szanghaj – światowe miasto Azji, Przewodnik dla polskich handlowców i inwestorów 2006-2007*, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Konsulatu Generalnego RP w Szanghaju;
8. *Wirtschaftsmacht – China ueberholt Deutschland* „Weltonline Wirtschaft” 14. stycznia 2009.